

Administratīvā apgabaltiesa

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2025. gada 16. jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Ieva Dambe, tiesneši Agris Dreimanis un Valters Poķis

rakstveida procesā izskatīja pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BALTSTOR” un SIA „LENOKA” pieteikuma ierosināto administratīvo lietu daļā par Konkurences padomes 2018. gada 9. marta lēmuma Nr. E02-4 atcelšanu daļā par naudas sodu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Konkurences padomes (turpmāk – padome) 2018. gada 9. marta lēmumu Nr. E02-4 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) konstatēts Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. panta pirmās daļas 11. punkta pārkāpums līdzpieteicēju sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BALTSTOR” (turpmāk – *Baltstor*) un SIA „LENOKA” (turpmāk – *Lenoka*) darbībās, kas izpaudās kā netaisnīgu un nepamatotu līgumsodu piemērošana pārtikas preču piegādātājiem, līdzpieteicējam uzlikts tiesiskais pienākums izbeigt konstatēto pārkāpumu, kā arī piemērots naudas sods.

[2] Līdzpieteicējas vērsās Administratīvajā apgabaltiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu, norādot turpmāk minētos argumentus.

[2.1] Pārsūdzētajā lēmumā neobjektīvi, formāli un vienpusēji vērtēti faktiskie apstākļi, piemērota kļūdaina metodika līgumsoda procentuālā apmēra noteikšanā, formāli un nepareizi piemērotas materiālās tiesību normas. Secinājumi automātiski pakārtoti padomes iepriekš deklarētai līdzpieteicēju vainas prezumpcijai. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar pieņēmumiem (piemēram, par baiļu faktoru un iepirkuma varas ietekmi piegādātāju un līdzpieteicēju darījumu attiecībās), kas novedis pie nepamatotiem un kļūdainiem secinājumiem par pārkāpuma esību. Atsevišķi secinājumi ir pretrunā faktiskajiem apstākļiem. Padome neobjektīvi vērtējusi līdzpieteicēju iebildumus, atsevišķi argumenti vispār nav vērtēti.

Visi piemērotie līgumsodi ir samērīgi un adekvāti piegādātāju pieļautā līgumsaistību pārkāpuma raksturam un sekām. Līdzpieteicējas nodrošina visu piegādātāju izteikto iebildumu izskatīšanu pēc būtības, kā rezultātā būtiska daļa ierosināto līgumsodu tiek atcelta (anulēta) vai samazināta. Vairumā gadījumu piegādātāji paši atzīst gan pārkāpuma faktu, gan savu vainu pārkāpumā. Visās epizodēs piegādātāji ir piekrituši

līgumsoda samaksai, nevienā gadījumā nav veikts līgumsoda vienpusējs ieskaits. Gadījumos, kad piegādātāju saistību neizpildes summa ir niecīga, kas ir vairākumā no pārsūdzētajā lēmumā aplūkotojām epizodēm, līgumsods 100 procentu apmērā ir pamatots un taisnīgs; nav tiesiska pamata šādiem pārkāpumiem attiecināt Civillikuma 1716. pantā noteikto līgumsoda maksimālā apmēra 10 procentu ierobežojumu. Tādēļ nav pamata šos līgumsodus atzīt par nepamatotiem un netaisnīgiem. Attiecīgi līdzpieteicēju darbībā visās 110 pārsūdzētajā lēmumā aplūkotojās līgumsodu piemērošanas epizodēs nav konstatējami Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma pārkāpumi.

[2.2] Noteiktais naudas sods ir nepamatots, nesamērīgs, nelietderīgs un netaisnīgs. Tā apmērs vairāk kā piecas reizes pārsniedz līdzpieteicēju piemēroto un piegādātāju savstarpēji saskaņoto līgumsodu kopsummu.

Ir jāvērtē nepieciešamība un lietderība konkrētajos apstākļos piemērot naudas sodu, kā arī soda mērķi un samērīgumu, ņemot vērā līdzpieteicēju jau iepriekš veiktos pasākumus līgumsodu sistēmas pārveidošanā un padomei izteikto apņemšanos uzņemties papildu tiesiskos pienākumus. Pārsūdzētajā lēmumā nav pamatots, kāpēc Konkurences likuma 27.² panta otrās daļas mērķis netiktu sasniegts, izbeidzot lietas izpēti ar rakstveida apņemšanos, bet būtu sasniegts, piemērojot naudas sodu. Līdzpieteicēju ieskatā naudas soda piemērošana ir nelietderīga un nesamērīga, jo padomes mērķis bija panākts jau pirms soda piemērošanas, līdzpieteicējam veicot un apņemoties veikt nepieciešamos pienākumus līgumsodu sistēmas pārveidošanai.

[3] Padome paskaidrojumā par pieteikumu norāda turpmāk minēto.

[3.1] Mazumtirgotājiem ir iepirkuma vara attiecībā pret piegādātājiem, tiem attiecībās ar piegādātājiem parasti ir spēcīgākas pozīcijas, tie var uzspiest piegādātājiem savus noteikumus. Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma mērķis ir ierobežot mazumtirgotāju iepirkuma varas izmantošanu pret piegādātājiem.

Piegādātāji, baidoties pazaudēt būtisku preču noieta kanālu, var neiebilst pret mazumtirgotāju uzspiestajiem noteikumiem. Tomēr šāda neiebilšana nenozīmē, ka līdzpieteicēju rīcība ir taisnīga un pamatota.

Padome neapgalvo, ka mazumtirgotāji nedrīkst piemērot piegādātājiem līgumsodus par līgumu noteikumu pārkāpumiem, tomēr aizliegts piemērot nepamatotus un netaisnīgus sodus. Lietā iegūtā informācija liecina par līdzpieteicēju sistemātisku praksi šādu līgumsodu piemērošanā, jo līgumsods tiek piemērots par jebkuru līguma noteikumu pārkāpumu, to nepārbaudot. Rezultātā daļa līgumsodu tiek samazināti vai anulēti, norēķināšanos par līgumsodiem panākot kādā citā veidā, piemēram, padziļinātu akciju vai papildu mārketinga maksājumu veidā. Līdzpieteicēju izveidotā kontroles sistēma, saskaņā ar kuru tās nekavējoties reaģē, ja piegādātājs preču pavadzīmē ir norādījis nepareizu preces cenu, taču par kļūdu neinformē piegādātāju, un rīcība izveidot šādu sistēmu, nevis pasūtījumos norādīt preces cenu, nav uzskatāma par atbilstošu.

[3.2] Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likums ir speciālais likums iepretim Civillikumam, un tā piemērošanas rezultātā mazumtirgotāju piemērotajiem līgumsodiem piegādātājiem var tikt noteikti arī stingrāki nosacījumi, nekā paredzēti Civillikumā. Par Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. panta pirmās daļas 11. punkta interpretāciju līdzpieteicējas tika informētas vēl pirms lietas ierosināšanas.

[3.3] Līguma nosacījums, kas paredz piegādātājam tiesības savlaicīgi brīdināt

mazumtirgotāju par preču nepiegādāšanu, varētu šķist pretimnākošs piegādātājam, tomēr lietā iegūtā informācija liecina par to, ka piegādātājam faktiski šo nosacījumu nebija iespējams piemērot, jo preču piegādes pasūtījumi tiek veikti pēc līgumos norādītā brīdinājuma termiņa. Turklāt arī gadījumos, kad piegādātājs ir savlaicīgi brīdinājis mazumtirgotāju par preču nepiegādāšanu, līdzpieteicējas ir piemērojušas līgumsodu.

Līdzpieteicēju pretenziju vēstules piegādātājiem nevar tikt vērtētas kā priekšlikumi piegādātājiem samaksāt līgumsodu vai izteikt iebildumus, jo tās pēc satura ir nepārprotami brīdinājumi par nelabvēlīgu seku iestāšanos.

Līdzpieteicēju argumentam par līgumsoda faktiskā apmēra nebūtiskumu nav nozīmes, jo Civillikums noteic tā maksimālo apmēru – 10 procentus. Tādējādi līgumsods, kas pārsniedz 10 procentus, ir prettiesisks. Turklāt mazumtirgotājs nedrīkst izmantot sankcijas, lai iedzīvotos uz piegādātāju rēķina, pat ja līgumsoda ietekme ir vērtējama kā nebūtiska.

No līdzpieteicēju izrakstītajiem faktūrrēķiniem par cenu neprecizitātēm pavadzīmēs nav konstatējams, ka tās atsevišķi izdalītu kompensāciju par cenu novirzi un līgumsodu par līguma noteikumu pārkāpumu. Pat ja pieņemtu, ka tas ticis darīts, aprēķinātais līgumsods pārsniedz 10 procentus.

Līdzpieteicējas nav iesniegušas pierādījumus, kas apliecinātu, ka aprēķinātie līgumsodi nesedz radītos zaudējumus. Nav pamatoti palielināt līgumsoda apmēru tādēļ, ka līdzpieteicējas nespēj efektīvi administrēt ar rēķinu sagatavošanu saistītās izmaksas. Tās pašas ir izveidojušas tādu faktūrrēķinu sagatavošanas sistēmu, kas prasa papildu līdzekļus, nav pamata tās uzturēšanas izdevumus prasīt no piegādātājiem.

[3.4] Padome ir ņēmusi vērā, ka līdzpieteicējas ieviesa izmaiņas līgumsodu piemērošanas politikā, jo tām piemērotais naudas sods tika samazināts par 10 procentiem.

[3.5] Lūgumu par lietas izpēti izbeigšanu un rakstveida apņemšanos līdzpieteicējas iesniedza tikai tad, kad bija iegūti un apkopoti visi pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai nepieciešamie pierādījumi un par tiem tika informētas līdzpieteicējas. Padomei iesniegtajā viedoklī tās neatzina, ka to rīcība būtu pretrunā Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumam. Tātad līdzpieteicēju rīcība bija pretrunīga un neliecināja par pārkāpuma apzināšanos un vēlmi to novērst, bet gan par vēlmi izvairīties no soda. Turklāt padome vēl pirms lietas ierosināšanas bija konsultējusi *Baltstor* par Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma normu interpretāciju, tostarp izskaidrojot, kādi līgumsodi ir uzskatāmi par taisnīgiem un pamatotiem, taču padomes sniegtais skaidrojums netika ņemts vērā.

[3.6] Likumdevējs jau ir izdarījis atbilstošus samērīguma un lietderības secinājumus par naudas soda apmēru, gan nosakot galējo naudas soda apmēru Konkurences likumā, gan detalizētāk izvērtējot naudas soda apmērus atkarībā no pārkāpuma veida, ilguma un citiem apstākļiem Ministru kabineta 2016. gada 29. marta noteikumos Nr. 179 „Kārtība, kādā nosaka naudas sodu par konkurences tiesību un negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma pārkāpumiem un piespiedu naudu par Konkurences padomes noteiktā tiesiskā pienākuma nepildīšanu” (turpmāk – Soda noteikšanas kārtība). Tādējādi tiek nodrošināts, ka naudas sods nekļūstniecīgs salīdzinājumā ar attiecīgo uzņēmumu finansiālajām iespējām.

Nav pamata sodu atzīt par nesamērīgu tā šķietami lielā apmēra dēļ. Latvijas tiesību sistēma paredz naudas soda apmēru samērot ar pārkāpēja kopējo apgrozījumu, kas netieši atspoguļo uzņēmuma ekonomisko potenciālu. Secīgi, jo lielāks uzņēmums, jo lielāks

piemērojamais sods. Šāds soda noteikšanas princips nodrošina gan sodošo, gan preventīvo soda iedarbību. Līdzpieteicējam piemērotais naudas sods veido 0,05 procentus no to pēdējā pārskata gada neto apgrozījuma, lai gan normatīvais regulējums to pieļauj līdz pat 0,15 procentiem. Pret kopējo naudas soda apmēru līdzpieteicējam piemērotais sods ir samērīgs ar izdarīto pārkāpumu.

Pārsūdzētajā lēmumā analizētā līdzpieteicēju īstenotā prakse ir sistemātiska un visaptveroša. Pārkāpums nav tikai attiecībā uz atsevišķiem piegādātajiem un atsevišķi nodalāmiem gadījumiem. Proti, līdzpieteicējas īsteno visu tirgu ekspluatējošu praksi, tāpēc nav atsevišķi nepieciešams vērtēt šo darbību sekas vai faktiskās izpildes ietekmi uz pārkāpumu. Turklāt naudas soda apmērs ir sasaistīts ar pārkāpuma faktu, nevis to, cik konkrētos gadījumos ir faktiski īstenota likumam neatbilstoša prakse. Tādējādi faktiskās izpildes gadījumiem nav ietekmes uz naudas soda apmēru un tos nevar izmantot kā pamatu, lai vērtētu naudas soda samērīgumu.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2019. gada 25. janvāra spriedumu pieteikums noraidīts. Par apgabaltiesas spriedumu līdzpieteicējas iesniedza kasācijas sūdzību.

Senāts ar 2022. gada 1. februāra spriedumu (turpmāk – Senāta spriedums Nr. SKA-54/2022) apgabaltiesas 2019. gada 25. janvāra spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.

Atkārtoti izskatot lietu, ar apgabaltiesas 2022. gada 14. novembra spriedumu pieteikums noraidīts. Arī par šo spriedumu līdzpieteicējas iesniedza kasācijas sūdzību.

Senāts ar 2023. gada 19. decembra spriedumu (turpmāk – Senāta spriedums Nr. SKA-463/2023) apgabaltiesas 2022. gada 14. novembra spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.

Atkārtoti izskatot lietu, ar apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu pieteikums noraidīts. Līdzpieteicējas iesniedza kasācijas sūdzību.

Senāts ar 2024. gada 28. novembra rīcības sēdes lēmumu (turpmāk – Senāta lēmums Nr. SKA-815/2024) atteica ierosināt kasācijas tiesvedību par apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu daļā par pārkāpuma konstatēšanu. Ar 2024. gada 28. decembra spriedumu (turpmāk – Senāta spriedums Nr. SKA-815/2024) Senāts atcēla apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu daļā par naudas sodu un lietu šajā daļā nosūtīja jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.

[5] Līdzpieteicējas paskaidrojumos par Senāta spriedumā Nr. SKA-815/2024 norādītajiem vērtējamajiem apsvērumiem norāda turpmāk minēto.

[5.1] Pārsūdzētā lēmuma galvenā problēma ir, ka no tā nav iespējams secināt, vai gadījumā, ja padome nebūtu pieļāvusi kļūdas līgumsodu samērīguma izvērtēšanā, naudas sods būtu noteikts tāds pats. Padome nevērtēja līgumsodus no tāda skatupunkta, ka tie varētu būt taisnīgi, pārsniedzot 10 procentu robežvērtību. Izpēte kopumā tika deformēta, jo gan pierādījumu vākšana, gan argumentu izvērtēšana tika pakļauta 10 procentu robežvērtībai, kas ietvēra prezumpciju, ka līgumsods virs minētās robežvērtības ir netaisnīgs.

Nemot vērā, ka lietā vairs nav strīda, ka padome ir nepareizi piemērojusi Civillikuma 1716. pantu un uz tā pamata izdarījusi secinājumus par pārkāpuma smagumu, bez līdzpieteicēju darbību novērtējuma kontekstā ar pareizu minētās normas

izpratni, pārsūdzēto lēmumu nevar atzīt par pareizu. Tā kā tikai padome var lemt par naudas soda apmēru, pārsūdzētais lēmums ir atceļams.

[5.2] Līdzpieteicēju piemērotos it kā netaisnīgos līgumsodus padome ņēma vērā, vērtējot pārkāpuma smagumu un attiecīgi nosakot naudas sodu. Taču pārsūdzētajā lēmumā apsvērumi par līgumsodu samērīgumu balstīti uz kļūdainu Civillikuma normu interpretāciju, līgumsodu samērīguma novērtēšanu kļūdaini pakļaujot Civillikuma 1716. panta trešajā daļā noteiktajai 10 procentu robežvērtībai.

Pārsūdzētā lēmuma būtība ir līdzpieteicēju piemērotie līgumsodi par piegādātāju pilnībā neizpildītām vai nekorekti izpildītām saistībām (līgumsods par neizpildi un līgumsods par cenu novirzi). Padome argumentācijā atsaucas uz Civillikuma 1716. panta trešo daļu. Taču nepiegādāto preču apjoms vai neprecīzu cenu norādīšana pavadzīmēs veido vispār neizpildītu saistību, tādēļ šie ir Civillikuma 1716. panta otrajā daļā minētie gadījumi, proti, līgumsods par saistību neizpildi vispār ir konkrēti noteikta naudas summa vai cita mantiska vērtība, kuru nedrīkst noteikt vairākkārtīgu (atkārtotu) vai pieaugošu maksājumu vai devumu veidā. No Senāta sprieduma Nr. SKA-54/2022 izriet, ka šīs abas Civillikuma normas paredz divus dažādus līgumsoda veidus (pirmajā gadījumā līgumsods ir par saistību neizpildi vispār, bet otrajā – par saistītu nepienācīgu izpildi apmēra vai laika ziņā), tie līdz ar to ir arī atšķirīgi tiesiskie pamati līgumsodu piemērošanai un pārsūdzētajā lēmumā šīs normas ir izprastas un piemērotas kļūdaini.

[5.3] Senāta spriedumā Nr. SKA-815/2024 pamatoti norādīts, ka secinājums par pārkāpuma smagumu var atšķirties situācijā, kad līgumsoda samērīgums tiek vērtēts, pieņemot, ka tas nedrīkst pārsniegt 10 procentus, un situācijā, kad tiek atzīts, ka līgumsods var būt samērīgs arī tad, ja tas pārsniedz 10 procentus. Turpinot Senāta domu, ja tiktu pieļauts, ka samērīgs līgumsods var arī pārsniegt 10 procentus, tad pārkāpums var izrādīties ne tikai mazāk kaitīgs, bet pastāv ļoti liela iespēja vispār nekonstatēt pārkāpumu. To nevar noskaidrot, neveicot atbilstošu izpēti. Taču padome nevērtēja līgumsodus no tāda skatupunkta, ka tie varētu būt taisnīgi, pārsniedzot 10 procentu robežvērtību, kā arī nepamatoja, kādu vēl apsvērumu dēļ tie varētu būt netaisnīgi, tā vietā atsaucoties tikai uz 10 procentu robežas pārsniegumu. Ja padome šādu izpēti būtu veikusi, tā, iespējams, nonāktu pie secinājuma, ka līdzpieteicējas nav piemērojušas netaisnīgus līgumsodus un tādējādi nav pārkāpušas Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumu.

[5.4] Padome 10 procentu robežvērtību mazumtirgotāju piemērotajiem līgumsodiem ir noteikusi voluntāri, jo Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma normas neparedz kvantitatīvi izmērāmu taisnīga līgumsoda robežvērtību. Minētā pieeja tika balstīta uz Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretāciju Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma piemērošanas kontekstā, kas ir izrādījusies aplama un neatbilstoša Senāta judikatūrai. Šādu pieeju padome turpina arī pēc Senāta sprieduma Nr. SKA-54/2022 pieņemšanas, lai gan saprātīgi sagaidāms, ka iestāde savu praksi pārskatītu. Tādēļ pārsūdzētā lēmuma atcelšanai būtu preventīva nozīme padomes turpmākās prakses uzlabošanai un atbilstībai Senāta norādēm.

[5.5] Nepastāvot likumā noteiktai normai, padome nav tiesīga vienpusēji izlemt, kāda apmēra līgumsodus civiltiesiskās attiecībās drīkst piemērot. Padomei līgumsoda samērīgums ir jāvērtē katrā konkrētā gadījumā konkrēto līgumattiecību ietvaros. Pārsūdzētajā lēmumā šāda novērtējuma nav.

[5.6] Pārsūdzētajā lēmumā nepareizi novērtētie apstākļi ir ietekmējuši to, vai

līdzpieteicējam sods vispār bija piemērojams, nerunājot par tā apmēru, kas arī varētu būt citādi vērtējams.

Līdzpieteicēju ieskatā uz pārsūdzēto lēmumu ir attiecināma Senāta spriedumā Nr. SKA-463/2023 norādītais, ka, tā kā padome ir noteikusi sodu par pārkāpumiem kopumā un nav iespējams nodalīt kādu lietas daļu, kuru šīs kļūdas neskartu, spriedums ir pilnībā atceļams. Tādējādi šajā gadījumā attiecīgi pārsūdzētais lēmums ir pilnībā atceļams.

[6] Padome paskaidrojumos par Senāta spriedumā Nr. SKA-815/2024 norādītajiem vērtējamajiem apsvērumiem un pretpaskaidrojumos par līdzpieteicēju sniegtajiem paskaidrojumiem norāda turpmāk minēto.

[6.1] Līdzpieteicējas lūdz atcelt pārsūdzēto lēmumu, norādot, ka tajā nav veikta analīze par līgumsodu, kas pārsniedz 10 procentu robežvērtību, atbilstību Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma normām par taisnīgu un samērīgu līgumsodu. Šādi paskaidrojumi neattiecas uz lietā izskatāmo jautājumu, proti, šobrīd lietā vērtējams, ciklāl nepareizās Civillikuma normas piemērošana varēja ietekmēt naudas soda noteikšanu. Tā kā apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedums daļā par pārkāpuma esību un ilgumu ir stājies spēkā, ir stājies spēkā arī pārsūdzētais lēmums šajā daļā. Tādēļ līdzpieteicējam nav pamata lūgt pilnībā atcelt pārsūdzēto lēmumu. Tāpat nav pamata atkārtoti pārvērtēt līdzpieteicēju darbību atbilstību Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma normām.

Šobrīd lietā jānovērtē, ciklāl nepareizā Civillikuma normas piemērošana varēja ietekmēt naudas soda lieluma noteikšanu.

[6.2] Lietā nepastāv strīds, ka padome pārsūdzētajā lēmumā būtu pārkāpusi Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9. panta otro daļu, kas noteic naudas soda piemērošanas robežlielumu.

Pārsūdzētajā lēmumā ir atsauce uz minētā likuma 9. panta otrās daļas piemērošanu, ne apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedums, ne Senāta spriedums Nr. SKA-815/2024 nesatur atziņu, ka padome būtu kļūdījusies šīs normas piemērošanā. Tā kā Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9. panta otrā daļa nesatur detalizētāku skaidrojumu vai kritērijus pārkāpuma smaguma novērtēšanā, secināms, ka padomes novērtējumu pārsūdzētajā lēmumā par naudas sodu, ciklāl tas attiecas uz Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma piemērošanu, nevarēja ietekmēt iestādes kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā.

[6.3] Saskaņā ar Soda noteikšanas kārtību, nosakot naudas soda apmēru, ņem vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu.

Apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedums daļā par pārsūdzētajā lēmumā konstatētā pārkāpuma ilgumu ir stājies spēkā, arī Senāta spriedums Nr. SKA-815/2024 nesatur norādes, ka būtu pieļauta kļūda pārkāpuma ilguma konstatācijā. Pārkāpuma ilguma novērtējumu nevarēja ietekmēt padomes kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā, jo minētā norma nesatur regulējumu, kas attiecas uz negodīgas mazumtirdzniecības prakses pārkāpuma ilguma novērtējumu.

Vērtējot Senāta sprieduma Nr. SKA-815/2024 6. punktā ietverto argumentāciju, secināms, ka apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumā nav konstatējams kļūdas, secinot, ka pārsūdzētajā lēmumā līdzpieteicēju pārkāpums ir pareizi kvalificēts kā viegls pārkāpums. Soda noteikšanas kārtības 14. punkts imperatīvi nosaka pārkāpumu

kvalifikāciju – jebkurš negodīgas mazumtirdzniecības prakses pārkāpums automātiski tiek iekļauts viegla pārkāpuma kategorijā. Līdz ar to padomes kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā nevarēja ietekmēt pārsūdzētā lēmuma secinājumus par pārkāpuma veidu.

Lietā iegūtā informācija liecina, ka līdzpieteicējas ir pārkāpuma iniciatores, kuru lomas pārkāpumā vērtējamās kā aktīvas, jo tās ir piemērojušas piegādātājiem netaisnīgus un nepamatotus līgumsodus. Stājoties spēkā apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumam daļā par pārkāpuma faktu, loģiski izriet, ka pārsūdzētajā lēmumā veiktais novērtējums par līdzpieteicēju lomu, kas tieši un nepastarpināti izriet no pierādījumu novērtējuma par līdzpieteicēju, nevis kādas citas personas netaisnīgi aprēķinātajiem un piemērotajiem līgumsodiem, izdarītajā pārkāpumā ir apstiprināts ar tiesas spriedumu, jo Civillikuma 1716. panta interpretācija ir saistīta ar līgumsoda kā saistību pastiprināšanas līdzekļa novērtējumu, nevis ar līdzpieteicēju aktīvas vai pasīvas lomas pārvērtēšanu. Līdz ar to padomes kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā nevarēja ietekmēt pārsūdzētā lēmuma secinājumus par pārkāpēju lomu.

Pārsūdzētajā lēmumā norādīts, ka līdzpieteicējas ir piemērojušas piegādātājiem netaisnīgus un nepamatotus līgumsodus, tādā veidā pārkāpuma rezultātā piegādātājiem ir radītas konkrētas negatīvas sekas, kas radušās, samaksājot vai citādā veidā dzēšot piemērotos līgumsodus. No prettiesiskās rīcības negatīvo seku un apmēra apraksta pārsūdzētajā lēmumā kontekstā ar apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija sprieduma atziņām secināms, ka kopumā pārsūdzētajā lēmumā konstatētais attiecībā uz līgumsoda nenoteiktību un izpildes praksi (apmēru vai nu vispār nenosakot, vai arī faktiski piemērojot lielāku līgumsodu par līgumā paredzēto) kopsakarā ar tā apmēru (100 procentu un lielākā apmērā no nepiegādāto preču vērtības) liecina par netaisnīgu risku sadalījumu. Tiesa atzina, ka pārkāpums izpaužas jau tajā brīdī, kad līdzpieteicējas piemēro piegādātājiem līgumsodus, apzinoties, ka tie varētu tikt anulēti vai samazināti. Turklāt lietā konstatētie apstākļi liecina par līdzpieteicēju sistemātisku darbību, aplūkotajā laika periodā piemērojot piegādātājiem līguma noteikumiem neatbilstošas un/vai nesamērīgas sankcijas.

Līgumsoda samērīguma vērtējumā vērā ņemams, ka visos gadījumos līdzpieteicējas līgumsodu aprēķinājušas no piegādātāju pavaddokumentos norādītās neprecīzās – augstākās – preču vērtības. Tātad līgumsods aprēķināts no summas, kas ir lielāka par cenu, par kādu piegādātājs un mazumtirgotājs līgumā faktiski bija vienojušies. Tas attiecīgi var radīt un vairākos gadījumos arī radīja situāciju, ka piegādātājiem tiek piemērots līgumsods, kas pārsniedz to apmēru, par kādu puses vienojušās līgumā. Turklāt šāda prakse ir bijusi sistemātiska, un tā nav aprobežojusies tikai ar padomes minētajiem gadījumiem. Lai arī katrā atsevišķā gadījumā starpība līgumsoda summās ir neliela, tā kopumā ir nodrošinājusi iespēju līdzpieteicējam ilgstošā laika periodā tieši vai netieši (piemēram, ieskaita veidā) iegūt ievērojamus papildu līdzekļus. Apgabaltiesa 2024. gada 1. jūlija spriedumā arī konstatēja, ka līdzpieteicējas piemērojušas savstarpējos līgumos neparedzētu līgumsodu un tā aprēķina metodi. Šie secinājumi un konstatētās sekas, kas tiek ņemtas vērā pie naudas soda noteikšanas, nav saistītas ar Civillikuma 1716. panta trešās daļas piemērošanu. Tādējādi gan pēc padomes, gan pēc minētajiem apgabaltiesas secinājumiem tika konstatēts, ka līdzpieteicējas noteikušas lielākus līgumsodu apmērus, nekā bija līgumos paredzēts, gūstot ievērojamus papildu līdzekļus. Līdz ar to pārkāpuma radītās vai iespējamās sekas atbilst ar pārsūdzēto lēmumu noteiktajam naudas soda

apmēram un tās nemaina noteikto naudas soda apmēru – tas būtu noteikts tāds pats, neskatoties uz kļūdu Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā.

Apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumā atzīts, ka praksē ir bijuši vairāki gadījumi, kad līgumsods ticis piemērots 100 un pat 200 procentu apmērā no nepiegādāto preču vērtības un no kontroles preču vērtības. Senāta spriedumā Nr. SKA-815/2024 norādītais par akciju sabiedrību „HKScan Latvia” (turpmāk – *HKScan Latvia*) ir jāvērtē tikai kā piemērs, kur padome ir kļūdījusies vienam konkrētam piegādātājam piemērotā līgumsoda procentuālā aprēķinā, nevis kā sistēmiska kļūda, kas mainītu padomes konceptuālo pieeju naudas soda piemērošanā. Pārsūdzētajā lēmumā naudas sods ne konceptuāli, ne novērtējumā par tā smagumu nav konstruēts kā identificēto pārkāpuma epizožu kopsumma, kur katra pārkāpuma epizode veido noteiktu procenta daļu no naudas soda. Tieši pretēji, novērtējums par pārkāpuma smagumu veidots, vērtējot visu līdzpieteicēju praksi kopumā, nevis cenšoties to sadalīt mākslīgās daļās. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka novērtējumu par pārkāpuma smagumu naudas soda piemērošanas kontekstā jebkādi maina kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā. Piemēroto līgumsodu neatbilstība Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumam izriet nevis no Civillikuma 1716. panta otrās vai trešās daļas, bet no visu līdzpieteicēju darbību konteksta, pamata un mērķa novērtējuma kopumā.

Apgabaltiesa 2024. gada 1. jūlija spriedumā atzina, ka līdzpieteicēju prettiesiskā prakse ir bijusi ilgstoša un ir ļāvusi tām iegūt nepamatotus ienākumus. Būtu absurdi no vispārējās un speciālās prevencijas skatupunkta un mērķa atsvabināt līdzpieteicējas no jebkādas sankcijas par tiesas fiksētu pārkāpumu tikai tāpēc, ka iestāde ir kļūdījusies vienas normas interpretācijā.

[6.4] Ar pārsūdzēto lēmumu piemēroto naudas sodu neietekmē pieļautā kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā, jo Civillikuma normas kā mērauklas piemērošana bija tikai viens no vairākiem apstākļiem, kas nemaina līdzpieteicēju izdarītā pārkāpuma veidu, ilgumu, sistemātisko prettiesisko rīcību un sekas, kas konstatētas ar pārsūdzēto lēmumu un apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu daļā par pārkāpuma konstatēšanu.

Motīvu daļa

[7] Ar apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu daļā, kas stājusies spēkā, atzīts, ka padome pārsūdzētajā lēmumā līdzpieteicēju līgumsodu pārtikas preču piegādātājiem samērīgumu nepamatoti vērtēja kontekstā ar Civillikuma 1716. panta trešo daļu. Tāpat ar minēto spriedumu konstatēts, ka padome ir kļūdījusies, pārsūdzētajā lēmumā norādot, ka piegādātājam *HKScan Latvia* piemērots līgumsods 100 procentu apmērā, lai gan faktiski tas piemērots 20 procentu apmērā.

Apgabaltiesa konstatē, ka naudas sods līdzpieteicējam ar pārsūdzēto lēmumu uzlikts par Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma (*šeit un turpmāk redakcijā, kas bija spēkā padomes vērtētajā laika periodā no 2016. gada 1. janvāra līdz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai*) 6. panta pirmās daļas 11. punkta pārkāpumu.

Apgabaltiesa uzsver, ka ar apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu daļā, kas stājusies spēkā, ir konstatēts, ka līdzpieteicējas minēto pārsūdzētajā lēmumā konstatēto pārkāpumu ir pieļāvušas. Turklāt – pārkāpuma esība konstatēta, neskatoties uz iepriekš minētajām padomes pieļautajām kļūdām pārsūdzētā lēmuma pamatojumā. Līdz ar to lietā

vairs nevar pārskatīt apgabaltiesas secinājumus, ka līdzpieteicēju darbībās pārkāpums ir konstatēts. Tāpēc līdzpieteicēju paskaidrojumos, kas iesniegti pēc Senāta sprieduma Nr. SKA-815/2024, nepamatoti norādīti apsvērumi par to, ka tās, iespējams, vispār nav pārkāpumu pieļāvušas. Tāpat tās nepamatoti turpina argumentēt par taisnīga līgumsoda robežvērtību un tā samērīgumu un to, ka pārsūdzētā lēmuma atcelšanai būtu preventīva nozīme, lai gan lietā vairs nav pārskatāms secinājums par konstatēto pārkāpumu. Attiecīgi norādāms, ka līdzpieteicējas šobrīd nepamatoti lūdz apgabaltiesu pilnībā atcelt pārsūdzēto lēmumu.

Atbilstoši Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9. panta pirmajai daļai, ja padome konstatē mazumtirgotāja darbībā šā likuma 5., 6., 7. vai 8. panta pārkāpumu, tā pieņem lēmumu par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma uzlikšanu un naudas soda piemērošanu.

No minētā izriet, ka gadījumā, ja mazumtirgotāja darbībā minētā likuma pārkāpums ir konstatēts, tam ir piemērojams naudas sods.

Ar Senāta spriedumu Nr. SKA-815/2024 atcelts apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedums daļā par naudas sodu. Attiecīgi apgabaltiesai lietā šobrīd ir jānoskaidro, vai padomes pieļautās kļūdas pārsūdzētā lēmuma pamatojumā ietekmē līdzpieteicējam noteiktā naudas soda apmēru.

[8] Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9. pants, kas noteic atbildību par šā likuma pārkāpumiem, tā otrajā daļā vienīgi paredz, ka padome ir tiesīga piemērot mazumtirgotājam naudas sodu līdz 0,2 procentiem no tā neto apgrozījuma pēdējā pārskata gadā, bet ne mazāku kā 70 *euro*. Taču naudas soda apmēra noteikšanas kritērijus, atbildību mīkstinošus un pastiprinošus apstākļus, kā arī naudas soda iespējamo samazinājumu tas deleģē noteikt Ministru kabinetam.

Attiecīgi Ministru kabineta Soda noteikšanas kārtības (*šeit un turpmāk redakcijā, kas bija spēkā padomes vērtētajā laika periodā no 2016. gada 1. janvāra līdz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai*) 12. un 13. punktā norādīti naudas soda apmēra noteikšanā vērā ņemamie apstākļi: pārkāpuma smagums (ņemot vērā pārkāpuma veidu, pārkāpuma radītās vai iespējamās sekas, katra iesaistītā tirgus dalībnieka lomu pārkāpumā) un ilgums.

[9] Attiecībā uz pārkāpuma smaguma novērtējumu atkarībā no pārkāpuma veida apgabaltiesa konstatē turpmāk minēto.

Soda noteikšanas kārtības 14. punkts aizliedz negodīgas mazumtirdzniecības praksi tāpat kā aizliegtas vertikālās vienošanās un aizliegtas sadarbības vienošanās klasificē kā vieglu pārkāpumu. Smags pārkāpums ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana un vertikālās vienošanās, kuru mērķis ir ierobežot pircēja iespēju noteikt tālākpārdošanas cenu. Sevišķi smags pārkāpums ir karteļu vienošanās un vienošanās, kuras satur ierobežojumus preču importam vai eksportam.

Kā to pamatoti paskaidrojumā apgabaltiesai norāda padome, minētā tiesību norma imperatīvi nosaka pārkāpumu kvalifikāciju (padomei nemaz nav rīcības brīvības kvalificēt citādi negodīgas mazumtirdzniecības prakses pārkāpumus) un jebkurš negodīgas mazumtirdzniecības prakses pārkāpums automātiski tiek iekļauts viegla pārkāpuma kategorijā.

Soda noteikšanas kārtības 17. punkts noteic, ka naudas soda apmēru no pēdējā

pārskata gada neto apgrozījuma nosaka: līdz 0,15 procentiem, ja izdarīts viegls pārkāpums, kas izpaužas kā aizliegta negodīgas mazumtirdzniecības prakse; līdz 0,5 procentiem, ja izdarīts viegls pārkāpums, kas izpaužas kā aizliegta vertikālā vienošanās vai aizliegta horizontālā sadarbības vienošanās; no 0,5 līdz 1,5 procentiem, ja izdarīts smags pārkāpums; no 1,5 līdz 7 procentiem, ja izdarīts sevišķi smags pārkāpums. Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 5. pants paredz, ka mazumtirgotājam ir aizliegts veikt darbības, kuras ir pretrunā ar godīgu saimnieciskās darbības praksi un ar kurām piegādātājiem tiek uzlikts mazumtirgotāja darbības risks, noteikti papildu pienākumi vai ierobežotas iespējas brīvi darboties tirgū. Likuma 6. pantā uzskaitītas aizliegtās darbības pārtikas preču mazumtirdzniecībā, no kurām viena ir šajā lietā konstatētā – aizliegums piegādātājam noteikt netaisnīgas un nepamatotas sankcijas par līguma noteikumu pārkāpumu.

Tādējādi naudas soda apmērs ir atkarīgs no konstatētā pārkāpuma veida. Proti, ja izdarīts sevišķi smags pārkāpums, piemēram, notikusi karteļu vienošanās, var uzlikt naudas sodu no 1,5 līdz 7 procentiem. Taču, ja pārkāpums ir viegls, piemēram, īstenota aizliegta negodīgas mazumtirdzniecības prakse, tad identificējot, tieši kādas aizliegtas darbības veiktas, naudas sods var tikt noteikts līdz 0,15 procentiem.

Apgabaltiesa konstatē, ka pārsūdzētajā lēmumā līdzpieteicēju pārkāpuma veids – noteiktas netaisnīgas un nepamatotas sankcijas par līguma noteikumu pārkāpumu, kas ir aizliegta darbība pārtikas preču mazumtirdzniecībā – attiecīgi ir klasificēts kā viegls pārkāpums.

Gan no tiesību normām, gan no pārsūdzētā lēmuma redzams, ka, vērtējot pārkāpuma veidu, netiek ņemts vērā, tieši ar kādām tiesību normām pamatots pārkāpuma fakts vai, ar cik epizodēm tas noticis. Būtiska pārkāpuma veida noteikšanā ir vienīgi pārkāpuma klasifikācija. Proti tas, vai konstatētais pārkāpums ir aizliegta negodīgas mazumtirdzniecības prakse, kas tiek uzskatīta par vieglu pārkāpumu, vai kāds cits pārkāpums, kuru būtu pamats novērtēt kā smagu vai īpaši smagu. Attiecībā uz aizliegtu negodīgas mazumtirdzniecības praksi attiecīgi tālāk izšķir, vai tā notikusi pārtikas preču mazumtirdzniecībā vai citā jomā un tieši kāds likumā noteikts aizliegums pārkāpts. Proti, arī šeit nav būtiski, tieši ar kādām tiesību normām pārkāpuma fakts pamatots vai ar cik epizodēm tas noticis, bet gan konceptuāls novērtējums – tieši kāds aizliegums ir ticis pārkāpts, piemēram, Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. panta pirmās daļas 11. punktā norādītais aizliegums noteikt netaisnīgas un nepamatotas sankcijas par līguma noteikumu pārkāpumu vai minētās daļas 6. punktā norādītais aizliegums nodrošināt zemāko cenu, ierobežojot piegādātāja brīvību vienoties ar citu mazumtirgotāju par zemāku cenu, vai kāds cits likumā attiecībā uz aizliegtu negodīgas mazumtirdzniecības praksi norādītais aizliegums.

[10] Attiecībā uz pārkāpuma smaguma novērtējumu atkarībā no pārkāpuma radītajām vai iespējamām sekām apgabaltiesa konstatē turpmāk minēto.

Pārsūdzētajā lēmumā konstatēts, ka līdzpieteicējas ir piemērojušas piegādātājiem netaisnīgus un nepamatotus līgumsodus, tādā veidā pārkāpuma rezultātā piegādātājiem ir radītas konkrētas negatīvas sekas, kas radušās, samaksājot vai citādā veidā dzēšot līdzpieteicēju piemērotos līgumsodus.

Senāta sprieduma Nr. SKA-815/2024 6. punktā norādīts, ka secinājumu par pārkāpuma smagumu un tā radītajām sekām var ietekmēt arī tas, kā tiek novērtēts, vai

pārkāpums ir pieļauts. Proti, secinājums par pārkāpuma smagumu var atšķirties situācijā, kad līgumsoda samērīgums tiek vērtēts, pieņemot, ka tas nedrīkst pārsniegt 10 procentus, un situācijā, kad tiek atzīts, ka līgumsods var būt samērīgs arī tad, ja tas pārsniedz 10 procentus. Ja tiek pieļauts, ka samērīgs līgumsods var arī pārsniegt 10 procentus, tad pārkāpums var izrādīties mazāk kaitīgs, jo līgumsods tik ievērojami nepārsniedz samērīguma robežu, kā tad, ja tiek atzīts, ka jebkurš līgumsods, kas pārsniedz 10 procentus, ir nesamērīgs.

Apgabaltiesa nekonstatē, ka pārsūdzētā lēmuma pamatojums būtu balstīts vienīgi uz tādu līgumsodu atzīšanu par nesamērīgiem, kas pārsniedz 10 procentus. Kā tas norādīts Senāta lēmuma Nr. SKA-815/2024 3. punktā, padomes apsvērumi par Civillikuma 1716. panta trešo daļu ir tikai daļa no iestādes pamatojuma secinājumam, ka līdzpieteicējas pieļāvušas pārkāpumu. Proti, pārsūdzētais lēmums pamatots ar to, ka līdzpieteicējas pārkāpušas Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. panta pirmās daļas 11. punktā noteikto aizliegumu, nosakot netaisnīgas sankcijas par līguma pārkāpumiem. Šajā sakarā ir minēti arī konkrēti fakti par līgumu saturu, līgumsodu apmēru, līgumsodu aprēķināšanas un iekasēšanas praksi. Atsaucē uz Civillikuma 1716. panta trešo daļu izmantota vien kā līgumsoda samērīguma mēraukla. Tādējādi: ja reiz iestāde ir norādījusi vairākus faktus, kas tās ieskatā liecina par sankciju netaisnīgumu, tad tiesai nav šķēršļu pārbaudīt sankciju taisnīgumu atbilstoši šiem faktiem. Senāts atzina, ka apgabaltiesa, novērtējot līgumsodu taisnīgumu atbilstoši iestādes norādītajiem faktiem un apstākļiem, ar kuriem padome pamatojusi secinājumu par līgumsodu netaisnīgumu, ir atzinusi, ka daļa iestādes argumentu (kas saistīti ar Civillikuma 1716. panta trešās daļas piemērošanu) neattaisno iestādes secinājumu, ka pieteicēju noteiktie līgumsodi vērtējami kā netaisnīgi, tomēr šo secinājumu attaisno citi iestādes norādītie apstākļi (par līgumu saturu, līgumsodu apmēru, līgumsodu aprēķināšanas un iekasēšanas kārtību).

Apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija sprieduma daļā, kas stājusies spēkā, atzīts, ka kopumā pārsūdzētajā lēmumā pareizi novērtēts, ka līdzpieteicēju piemērotie līgumsodi piegādātājiem nav bijuši samērīgi (izņemot līgumsodi par nepilnīgu preču pasūtījumu izpildi attiecībā uz *HKScan Latvia*). Secināts, ka padomes konstatētais attiecībā uz līgumsoda nenoteiktību un izpildes praksi (tā apmēru vai nu vispār nenosakot, vai arī faktiski piemērojot lielāku līgumsodu par līgumā paredzēto) kopsakarā ar tā apmēru (100 procentu un lielākā apmērā no nepiegādāto preču vērtības) kopumā liecina par netaisnīgu risku sadalījumu (*sprieduma 19. punkts*). Tāpat konstatēts nelīdzsvarotu risku sadalījums starp mazumtirgotājiem un piegādātājiem, piegādātājus nostādot neizdevīgākā situācijā nekā mazumtirgotājus līguma noteikumu neskaidrības un atšķirīgas interpretācijas, kā arī neiespējamības tos faktiski īstenot dēļ (*sprieduma 20.–22. punkts*). Vērā ņemta līdzpieteicēju prakse, piemērojot līgumsodus nevērtēt apstākļus, kas ir bijuši pamatā nepilnīgai preču pasūtījuma izpildei. Atzīts, ka, neskatoties uz to, ka daļā gadījumu piemērotie līgumsodi ir anulēti, pārkāpums izpaužas jau tajā brīdī, kad līdzpieteicējas piemēro piegādātājiem līgumsodus, apzinoties, ka tie varētu tikt anulēti vai samazināti. Turklāt secināts, ka lietā konstatētie apstākļi liecina par līdzpieteicēju sistemātisku darbību, aplūkotajā laika periodā piemērojot piegādātājiem līguma noteikumiem neatbilstošas un/vai nesamērīgas sankcijas (*sprieduma 23. punkts*). Neskatoties uz atsevišķām kļūdām līgumsoda aprēķināšanas metodikā, apgabaltiesa ņēma vērā, ka lielākajā daļā gadījumu līgumsoda sodošā daļa sasniedz 100 procentus no

kontroles piegādes cenas, kas, vērtējot kopsakarā ar pārkāpuma būtību, uzskatāms par būtisku apmēru (*sprieduma 29. punkts*). Līgumsoda samērīguma vērtējumā apgabaltiesa vērā ņēma arī to, ka visos gadījumos līdzpieteicējas līgumsodu aprēķinājušas no piegādātāju pavaddokumentos norādītās neprecīzās – augstākās – preču vērtības, proti, no summas, kas ir lielāka par cenu, par kādu piegādātājs un mazumtirgotājs līgumā faktiski bija vienojušies. Apgabaltiesa secināja, ka minētais varēja radīt un vairākos gadījumos arī radīja situāciju, ka piegādātājiem tiek piemērots līgumsods, kas pārsniedz to apmēru, par kādu puses vienojušās līgumā. Turklāt šāda prakse ir bijusi sistemātiska, un tā nav aprobežojusies tikai ar padomes minētajiem gadījumiem. Tādējādi, lai arī katrā atsevišķā gadījumā starpība līgumsoda summās ir neliela, tā kopumā ir nodrošinājusi iespēju līdzpieteicējam ilgstošā laika periodā tieši vai netieši (piemēram, ieskaita veidā) iegūt ievērojamus papildu līdzekļus (*sprieduma 30. punkts*). Tāpat apgabaltiesa konstatēja, ka līdzpieteicējas piemērojušas savstarpējos līgumos neparedzētu līgumsodu un tā aprēķina metodi (*sprieduma 32. punkts*). Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa kopumā secināja, ka lietā aplūkojamajā laika periodā – 2016. un 2017. gadā – līdzpieteicēju sistemātiski īstenotā līgumsodu noteikšanas metodika un neskaidrie līguma noteikumi ir ļāvuši tām patvaļīgi interpretēt sankciju apmēru gadījumos, kad konstatēta nepilnīga preču piegāde vai preču piegāde ar neprecīzu cenu. Līgumsodu apmērs ir bijis būtisks, un līgumiskajās attiecībās saskatāms nelīdzsvarots risku sadalījums starp mazumtirgotājiem un piegādātājiem. Līgumsodu piemērošanas prakse nav balstīta uz piegādātāju pieļauto pārkāpumu objektīvu novērtējumu.

No minētā izriet, ka, neskatoties uz to, ka pārsūdzētajā lēmumā līdzpieteicēju līgumsodu pārtikas preču piegādātājiem samērīgums nepamatoti vērtēts kontekstā ar Civillikuma 1716. panta trešo daļu un ka kļūdaini norādīts piegādātājam *HKScan Latvia* piemērotā līgumsoda apmērs, tomēr līgumsodi ir atzīti par netaisnīgiem, ņemot vērā pārējos pārsūdzētajā lēmumā norādītos apstākļus. Kā to apliecina arī padome apgabaltiesai sniegtajā paskaidrojumā, līdzpieteicējam naudas sods ir noteikts par netaisnīgajiem līgumsodiem, tā apmēru neietekmē kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā, kamēr vien arī pēc pārējiem pārsūdzētajā lēmumā norādītajiem apstākļiem ir konstatējama līdzpieteicēju prakse piemērot netaisnīgus līgumsodus. Turklāt apgabaltiesa nekonstatē, ka naudas soda apmērs pārsūdzētajā lēmumā jebkādā veidā būtu ticis saistīts tieši ar piemēroto Civillikuma 1716. panta trešo daļu vai konstatēto pārkāpumu skaitu. Naudas soda apmērs ir saistīts ar faktu, ka piegādātājiem ar netaisnīgiem un nepamatotiem līgumsodiem ir radītas negatīvas sekas, tos samaksājot vai citādā veidā dzēšot. Proti, no pārsūdzētā lēmuma nav konstatējams, ka konkrētais naudas soda apmērs būtu aprēķināts atkarībā no tā, kādu iemeslu dēļ padome nonākusi pie secinājuma par kopumā nesamērīgiem līgumsodiem un cik lielas negatīvās sekas piegādātājiem radītas. Pārsūdzētajā lēmumā vienīgi konstatēts ka kopumā piegādātājiem ir tikušas radītas negatīvas sekas.

[11] Attiecībā uz pārkāpuma smaguma novērtējumu atkarībā no līdzpieteicēju lomas pārkāpumā apgabaltiesa konstatē turpmāk minēto.

Soda noteikšanas kārtības 15. punkts paredz, ka, izvērtējot katra pārkāpumā iesaistītā tirgus dalībnieka lomu, ņem vērā, vai pastāv vismaz viens no šādiem nosacījumiem: tirgus dalībnieks bijis pārkāpuma iniciators; pārkāpumā tirgus dalībniekam bijusi aktīva vai pasīva loma.

Pārsūdzētajā lēmumā konstatēts, ka līdzpieteicējas bija pārkāpuma iniciatores, un tām pārkāpumā bija aktīva loma, jo tās piemēroja piegādātajiem netaisnīgus un nepamatotus līgumsodus.

Līdzpieteicēju loma izriet no konstatētā pārkāpuma un līdzpieteicēju iesaistes tajā. Līdz ar apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu daļā, kas stājusies spēkā un ar kuru atzīts, ka pārsūdzētajā lēmumā pamatoti konstatēts, ka līdzpieteicējas pieļāvušas Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. panta pirmās daļas 11. punkta pārkāpumu, nav šaubu par līdzpieteicēju iesaisti konstatētajā pārkāpumā. Secinājumi par to nemainās, ja vienlaikus konstatēts, ka pārsūdzētajā lēmumā kļūdaini piemērota tiesību norma vai kļūdaini norādīts kāda līgumsoda apmērs, kamēr vien ir spēkā konstatējums par tieši līdzpieteicēju pieļautu pārkāpumu. Trūkumi pārsūdzētā lēmuma pamatojumā neattiecas uz līdzpieteicēju raksturojošo pozīciju darījumos ar piegādātajiem. Tādējādi apgabaltiesa secina, ka Civillikuma 1716. panta trešās daļas kļūdainā piemērošana pārsūdzētajā lēmumā un kļūdaini norādītais piegādātajam *HKScan Latvia* piemērotā līgumsoda apmērs neietekmē pārsūdzētajā lēmumā noteikto līdzpieteicēju lomu pārkāpumā.

[12] Atbilstoši Soda noteikšanas kārtības 19. punktam par pārkāpumu, kas noteikts Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. pantā, ja pārkāpuma ilgums nepārsniedz gadu, saskaņā ar šo noteikumu 17.1. apakšpunktu noteikto naudas soda apmēru nepalielina, savukārt par ilgākiem pārkāpumiem – palielina.

Ar pārsūdzēto lēmumu naudas soda apmērs nav palielināts, jo, lai arī pārkāpuma sākums konstatēts kopš 2016. gada 1. janvāra, 2016. gadu padome neieskaita pārkāpuma ilgumā kā Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma pirmo darbības gadu, ko tā uzskata par konsultāciju gadu. Savukārt, tā kā līdzpieteicējas kopš 2017. gada 1. jūnija ieviesušas būtiskas izmaiņas līgumsodu aprēķināšanas un piemērošanas procesā, atlikušais pārkāpuma ilgums nepārsniedz gadu.

Tā kā attiecībā uz pārkāpuma ilgumu līdzpieteicējām naudas sods nav palielināts (un tiesību normas pēc šī kritērija neparedz to samazināt), tad pieļautās dažas kļūdas pārsūdzētajā lēmumā jebkurā gadījumā neietekmē līdzpieteicējām uzliktā naudas soda apmēru, ciktāl tas attiecas uz pārkāpuma ilgumu.

[13] Ņemot vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu, pārsūdzētajā lēmumā secināts, ka līdzpieteicējām nosakāms naudas sods katrai 0,05 procentu apmērā no 2016. gada neto apgrozījuma (jo gada pārskats par 2017. gadu vēl nebija apstiprināts). Apgabaltiesa secina, ka minētais soda apmērs atbilst gan Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9. pantā norādītajam naudas soda apmēram, gan Soda noteikšanas kārtības 17.1. apakšpunktam, jo tas ir mazāks par minētajās tiesību normās attiecīgi noteiktajiem 0,2 un 0,15 procentiem.

Vienlaikus padome konstatēja atbildību mīkstinošu apstākli – līdzpieteicējas brīvprātīgi novērsušas pārkāpumu, kas izpaudies kā netaisnīgu un nepamatotu līgumsodu noteikšana piegādātajiem par preču nepilnīgu piegādi –, tādēļ, pamatojoties uz Soda noteikšanas kārtības 22. punktu, samazināja naudas sodu par 10 procentiem.

Apgabaltiesa ņem vērā, ka naudas soda apmēra noteikšana ir iestādes rīcības brīvības jautājums. Tiesa, neiejaucoties iestādes kompetencē, var vērtēt, vai soda noteikšanā nav pieļauti pārkāpumi un vai tas nav nesamērīgs (*Senāta 2015. gada*

28. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1286/2015, A43014713, 17. punkts, 2015. gada 28. decembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1357/2015, A43012514, 15. punkts).

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa nekonstatē, ka ar pārsūdzēto lēmumu piemērotais sods būtu nesamērīgs. Fakts, ka naudas soda apmērs pārsniedz piegādātājiem piemēroto līgumsodu kopsummu, nenozīmē, ka sods būtu nesamērīgs. Negodīgas mazumtirdzniecības komercprakses aizlieguma likums skaidri noteic, ka naudas sods aprēķināms no pārkāpēja neto apgrozījuma. Tātad tiesību normas paredz naudas soda apmēru samērot ar pārkāpēja kopējo apgrozījumu, kas netieši atspoguļo uzņēmuma ekonomisko potenciālu, nevis ar pārkāpuma negatīvajām sekām. Šāds soda noteikšanas princips neapšaubāmi nodrošina gan soda sodošo, gan arī preventīvo iedarbību.

Tāpat apgabaltiesa nekonstatē, ka naudas soda noteikšanā būtu pieļauti pārkāpumi.

Apgabaltiesa ņem vērā, ka līdz ar iestādes rīcības brīvību nāk arī pienākums pamatot, kā tā nonākusi pie secinājuma par konkrētajā gadījumā piemērojamo soda veidu un mēru. Savukārt tiesai, pārbaudot piemēroto sodu, jānoskaidro, vai iestāde ir pareizi izmantojusi tai piešķirto rīcības brīvību. Pārbaudot iestādes piemērotā soda pamatotību, gadījumā, ja lēmumā pieļauta kāda kļūda, būtiski ir pārliecināties, vai un kāda ir bijusi kļūdas ietekme uz privātpersonai piemēroto soda veidu un apmēru. Šā jautājuma noskaidrošanai var ņemt vērā ne tikai tos apsvērumus, kurus iestāde atspoguļojusi administratīvajā aktā, bet arī iestādes tiesas procesa gaitā papildus paskaidroto, ciktāl šie papildu paskaidrojumi nenonāk pretrunā ar administratīvajā aktā norādīto pamatojumu (sal. *Senāta 2024. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-155/2024, ECLI:LV:AT:2024:1126.A420170320.10.S*, 19. un 20. punkts).

Padome paskaidrojumos apgabaltiesai (*lietas 2. sējuma 239.–243. lapa*) izvērsti skaidro līdzpieteicējam pārsūdzētajā lēmumā noteiktā naudas soda pamatojumu, tostarp – ka pieļautās kļūdas nevarēja ietekmēt naudas soda apmēru. Padome uzsver, ka Senāta spriedumā Nr. SKA-815/2024 īpaši izceltais *HKScan Latvia* piemērs ir jāvērtē tikai un vienīgi kā piemērs, kur padome ir kļūdījiesies vienam konkrētam piegādātājam piemērotā līgumsoda procentuālā aprēķinā, nevis kā sistēmiska kļūda, kas mainītu padomes konceptuālo pieeju naudas soda piemērošanā. Novērtējot šīs kļūdas ietekmi, padome lūdz ņemt vērā, ka pārsūdzētajā lēmumā kopumā novērtētas 110 epizodes, turklāt atzīmējot, ka tā ir tikai daļa no netaisnīgi un nepamatoti piemērotajiem līgumsodiem piegādātājiem. Padome apliecina, ka naudas sodu tā nav konstruējusi kā identificēto pārkāpuma epizožu kopsummu, kur katra pārkāpuma epizode veido noteiktu procenta daļu no naudas soda. Tāpat padome norāda, ka tās piemēroto naudas sodu neietekmē pieļautā kļūda Civillikuma 1716. panta trešās daļas interpretācijā, jo Civillikuma normas kā mērauklas piemērošana bija tikai viens no vairākiem apstākļiem, kas nemaina līdzpieteicēju izdarītā pārkāpuma veidu, ilgumu, sistēmātisko prettiesisko rīcību un sekas, kas konstatētas ar pārsūdzēto lēmumu un apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu daļā par pārkāpuma konstatēšanu, kas stājusies spēkā.

Apgabaltiesa atzīst, ka padomes paskaidrojumos norādītais saskan ar pārsūdzētajā lēmumā norādīto naudas soda aprēķina izklāstu un atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem. Arī no konstatētajiem un izvērtētajiem naudas soda noteikšanas kritērijiem un to piemērošanas pārsūdzētajā lēmumā apgabaltiesa secina, ka ne nepareizā Civillikuma normas piemērošana pārsūdzētajā lēmumā, pamatojot pārkāpuma faktu, ne kļūdaini norādītais piegādātājam *HKScan Latvia* piemērotā līgumsoda apmērs nav ņemti vērā pie

naudas soda apmēra noteikšanas pārsūdzētajā lēmumā. Naudas sods līdzpieteicējam uzlikts par Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. panta pirmās daļas 11. punkta pārkāpumu, nevis par kļūdaini piemērotās Civillikuma 1716. panta trešās daļas pārkāpumu, kas pārsūdzētajā lēmumā citstarp norādīta kā līgumsoda samērīguma mēraukla, pamatojot līdzpieteicēju piemēroto sankciju netaisnīgumu. Uzsvars naudas soda apmēra noteikšanā likts uz līdzpieteicēju veikto praksi kopumā un konstatētā pārkāpuma faktu, tā apmērs neveidojas no pamatojuma apsvērumiem (sastāvdaļām), kā padome nonāca pie konstatējuma par pārkāpumu, un pārkāpuma ietvaros fiksēto epizožu skaita vai netaisnīgo līgumsodu apmēra. Proti, pārkāpuma smaguma novērtējums ir par līdzpieteicēju praksi kopumā, par kuru ar pārsūdzēto lēmumu ir konstatēts Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6. panta pirmās daļas 11. punkta pārkāpums, kurš ir atzīts arī ar daļā spēkā stājušos apgabaltiesas 2024. gada 1. jūlija spriedumu. Pārkāpuma smaguma novērtējums neveidojas kā summa par katra no līdzpieteicēju darījumu izvērtējumu. Tas labi redzams arī no pārsūdzētā lēmuma struktūras, kur pārkāpuma pamatojumā ir apskatīti un detalizēti analizēti dažādi līgumu nosacījumi un līdzpieteicēju prakses piemēri, taču, nonākot pie slēdziena par konstatētu pārkāpumu līdzpieteicēju darbībās un pievēršoties to atbildības jautājumam, tālāk pārkāpuma jēdziens tiek lietots kā veselums, neizdalot vairs līdzpieteicēju atsevišķas darbības un darījumus un apmēra noteikšanā nesummējot ne atsevišķas darbības, ne darījumus, tā vietā novērtējot pārkāpuma kā līdzpieteicēju prakses kopumā smagumu un ilgumu. Pārsūdzētajā lēmumā arī norādīts, ka tajā ir atspoguļota tikai daļa no netaisnīgi un nepamatoti piemērotajiem līgumsodiem piegādātājiem (sk. *pārsūdzētā lēmuma 132. punktu; lietas 1. sējuma 40. lapas otra puse – 41. lapa*). Tas uzskatāmi parāda, ka pārsūdzētā lēmuma mērķis nebija pilnībā apkopot visus tos līdzpieteicēju darījumus, kuros piemēroti netaisnīgi un nepamatoti līgumsodi, lai no tiem izdarītu kādus aprēķinus, bet gan konstatēt līdzpieteicēju praksi. Tāpēc pārsūdzētajā lēmumā kļūdaini iekļauts piemērs par kādam atsevišķam piegādātājam piemērotā līgumsoda apmēru pats par sevi neietekmē kopējo secinājumu par līdzpieteicēju praksi, konstatēto pārkāpumu un tam atbilstošo sodu.

[14] Pieteikumā uzsvērts, ka konkrētajos apstākļos arī jāvērtē lietderība piemērot naudas sodu, nevis izbeigt lietas izpēti ar rakstveida apņemšanos, ņemot vērā līdzpieteicēju veiktos pasākumus līgumsodu sistēmas pārveidošanā un padomei izteikto apņemšanos uzņemties papildu tiesiskos pienākumus.

Apgabaltiesa konstatē, ka Konkurences likuma 27.² panta pirmā daļa paredz: ja tirgus dalībnieks rakstveidā apņemas pildīt noteiktus tiesiskos pienākumus, kas novērš konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformēšanu, padome, izvērtējot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, kā arī lietderības apsvērumus, var pieņemt lēmumu par lietas izpētes izbeigšanu un tiesisko pienākumu uzlikšanu.

Senāts šajā lietā ir atzinis, ka minētā tiesību norma piešķir padomei rīcības brīvību izlemt, vai administratīvais process noslēdzams bez soda – ar tirgus dalībnieka rakstveida apņemšanos pildīt noteiktus tiesiskos pienākumus. Iestādes apsvērumi var tikt balstīti uz tās viedokli par tālākas izmeklēšanas lietderību, gan par soda piemērošanas lietderību, ievērojot tā preventīvo funkciju pret konkrēto tirgus dalībnieku un citiem tirgus dalībniekiem, gan arī citiem apsvērumiem (*Senāta sprieduma Nr. SKA-54/2022 28. punkts*).

Padome tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā norāda, ka lūgumu par lietas izpēti izbeigšanu un rakstveida apņemšanos līdzpieteicējas iesniedza tikai tad, kad bija iegūti un apkopoti visi pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai nepieciešamie pierādījumi un par tiem tika informētas līdzpieteicējas. Savukārt padomei iesniegtajā viedoklī tās neatzina, ka to rīcība būtu pretrunā Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumam. Tātad līdzpieteicēju rīcība bija pretrunīga un neliecināja par pārkāpuma apzināšanos un vēlmi to novērst, bet gan par vēlmi izvairīties no soda. Turklāt padome vēl pirms lietas ierosināšanas bija konsultējusi *Baltstor* par Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma normu interpretāciju, tostarp izskaidrojot, kādi līgumsodi ir uzskatāmi par taisnīgiem un pamatotiem, taču padomes sniegtais skaidrojums netika ņemts vērā.

Senāts šajā lietā iepriekš norādījis, ka minētie padomes vērā ņemtie apstākļi nenorāda uz kļūdām rīcības brīvības izmantošanā un nav pamata uzskatam, ka tie neatbilstu normas mērķim (*Senāta sprieduma Nr. SKA-54/2022 28. punkts*).

Turklāt nav pamata uzskatīt, ka padome nebūtu ņēmusi vērā līdzpieteicēju veiktos pasākumus līgumsodu sistēmas pārveidošanā, jo, ņemot vērā tieši šo apstākli, pārsūdzētajā lēmumā ir samazināts naudas soda apmērs par 10 procentiem.

Līdz ar to pieteicēju argumenti noraidāmi kā nepamatoti.

[15] Ņemot vērā visu iepriekš minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pārsūdzētais lēmums daļā par līdzpieteicējam uzlikto nauda sodu ir tiesisks un pamatots. Turklāt naudas soda apmēru konkrētajā gadījumā nevarēja ietekmēt tiesvedības laikā konstatētās kļūdas pārsūdzētā lēmuma pamatojumā. Tas vien, ka naudas soda apmērs noteikts pirms kļūdu konstatēšanas un ka tāpēc pārsūdzētais lēmums joprojām formāli satur atsevišķas kļūdas pamatojumā, nevar būt pamats tā atcelšanai daļā par noteikto naudas sodu, ja secināms, ka konkrētās kļūdas nav ietekmējušas tā rezultātu. Nebūtu arī lietderīgi bez pamatotiem secinājumiem, ka kļūdas naudas soda apmēru ir ietekmējušas, atcelt pārsūdzēto lēmumu daļā un, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 253. panta sesto daļu, uzdot padomei izdot jaunu administratīvo aktu par līdzpieteicējam piemērojamo naudas sodu, ja ir sagaidāms tāda paša satura lēmums. Arī Senāta spriedumā Nr. SKA-815/2024 norādīts, ka pārsūdzētais lēmums nav jāatceļ tāpēc vien, ka tā pamatojumā ir konstatēti trūkumi. Ja tiesa konstatētu, ka apstākļi, kuri nepareizi novērtēti pārsūdzētajā lēmumā, nav ietekmējuši to, cik lietu naudas sodu padome līdzpieteicējam piemēroja, tiesai nebūtu pamata atcelt pārsūdzēto lēmumu (*Senāta sprieduma Nr. SKA-815/2024 7. punkts*).

Tāpēc pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Konkurences likuma 8. panta otro daļu un Administratīvā procesa likuma 246.–251. pantu, 329. panta pirmo daļu un 331. panta pirmo daļu, apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BALTSTOR” un SIA „LENOKA” pieteikumu daļā par Konkurences padomes 2018. gada 9. marta lēmuma Nr. E02-4 atcelšanu daļā par naudas sodu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

I. Dambe

A. Dreimanis

V. Poķis